

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ถึงความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้า โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อทราบถึงการผลิต การตลาด และนโยบายการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทย 2) เพื่อทราบถึงความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้า และ 3) เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้าข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาตั้งแต่ปี 2533-2555 เก็บรวบรวมข้อมูลสถิติทั้งประเทศจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมการค้าภายใน และกรมศุลกากร

5.1.1 การผลิต การตลาด และนโยบายการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทย

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ถือเป็นวัตถุดิบที่สำคัญมากในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์และเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย สำหรับปัจจุบันปริมาณข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ผลิตได้ภายในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการสืบเนื่องจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์อย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศไทยต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นมา ถึงแม้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยเห็นถึงความสำคัญของปัญหาและแก้ไขปัญหาโดยการส่งเสริมให้เกิดการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศต้องเผชิญกับปัญหาในเรื่องการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากต่างประเทศจากการที่ไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกการค้าต่างๆ เช่น เขตการค้าเสรีอาเซียน นโยบายขององค์การการค้าโลก เป็นต้น การศึกษาครั้งนี้จึงได้ทำการวิเคราะห์ปริมาณการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศที่เผชิญกับนโยบายการค้าต่างๆ มีความสามารถที่ทำการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าเป็นอย่างไรในระดับใด

สำหรับในการศึกษาการผลิต การตลาด และนโยบายการค้า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชไร่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ สามารถทำรายได้ให้ประเทศคิดเป็นมูลค่าปีละประมาณ 20,000 ล้านบาท สร้างรายได้ให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์กว่า 4 แสนครัวเรือนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปลูกได้ในทุกภาคของประเทศไทย สามารถปลูกได้ทุกสภาพดิน โดยทั่วไปข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะปลูกอยู่ 2 รุ่น คือ

ร่นฤดูฝนกับร่นฤดูแล้ง โดย เนื้อที่เพาะปลูกในร่นฤดูฝนคิดเป็นประมาณร้อยละ 95 ด้านผลผลิตคิดเป็นประมาณร้อยละ 97 และเนื้อที่เพาะปลูกในฤดูแล้งคิดเป็นประมาณร้อยละ 5 ด้านผลผลิตคิดเป็นประมาณร้อยละ 3 ในช่วงปี 2533-2555 ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตข้าวโพดรวม 7,855,426 ไร่ และ 4,218,803 ตัน ตามลำดับ การเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เกือบทั้งหมดอาศัยน้ำฝน ส่วนมากมีอายุการเก็บเกี่ยวประมาณ 110-130 วันหลังจากปลูกสถานการณ์ปัจจุบันแหล่งที่ผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญอยู่ใน 3 ภาคของประเทศไทยคือ ภาคเหนือมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 53.12 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 26 และภาคกลางมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 20.72 ตามลำดับ ส่วนภาคใต้ไม่มีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตั้งแต่ปีเพาะปลูก 2542 ผลผลิตที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวเป็นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ปล่อยแห้งคาต้นก่อน หลังการเก็บเกี่ยวเกษตรกรบางส่วนทำการขายหมดทันทีหลังจากการเก็บเกี่ยว ส่วนเกษตรกรบางรายจะรอราคาสักพักหนึ่ง โดยทั่วไปเกษตรกรที่รอราคาจะต้องจัดการหลังเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ การเก็บรักษาผลผลิตและการลดความชื้นเบื้องต้น ขั้นตอนการลดความชื้นส่วนใหญ่จะเป็นส่วนของพ่อค้าคนกลางหรือเกษตรกรรายใหญ่เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง เกษตรกรเมื่อตัดสินใจจะขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยขายผลผลิตไม่ว่าจะเป็นฝักแห้งหรือแบบที่ทำการสีเป็นเมล็ดแล้ว รูปแบบการขายแตกต่างกันไปตามการตัดสินใจของเกษตรกร เช่น ให้แก่พ่อค้าคนกลางหรือพ่อค้าท้องถิ่นซึ่งมีทั้งผู้รวบรวมรายย่อยหรือรายใหญ่ ผู้รวบรวมรายย่อยจะทำการขายผลผลิตให้แก่ผู้รวบรวมรายใหญ่อีกที ตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศของไทยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย ตลาดระดับไร่นา ตลาดกลางในระดับภูมิภาค และตลาดปลายทางซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานครที่มีโรงงานแปรรูปอาหารสัตว์และอุตสาหกรรมอื่นๆ จำนวนมากราคาที่เกษตรกรได้รับปรับเปลี่ยนไปตามราคาของตลาดโลกและการส่งออกและการนำเข้า รวมทั้งปริมาณของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ผลิตได้ในแต่ละฤดูกาล และองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการคือนโยบายการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่รัฐบาลกำหนดในแต่ละภายใต้ความตกลงต่างๆ ที่สำคัญได้แก่เขตการค้าเสรีอาเซียนและองค์การการค้าโลก ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรขายได้ ณ แหล่งผลิต ราคาจะมีแนวโน้มต่ำลงในช่วงฤดูกาลที่ผลผลิตเก็บเกี่ยวและออกสู่ตลาดมากและเป็นช่วงฤดูฝนเนื่องจากปริมาณผลผลิตมีมากเกินไปความต้องการและคุณภาพข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีความชื้นสูงส่วนปลายฤดูผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย ความชื้นลดลงราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปรับตัวสูงขึ้น ปี 2534-2555 แนวโน้มราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรได้รับความชื้นไม่เกินร้อยละ 14.5 พบว่าเกษตรกรได้รับราคาที่เพิ่มสูงขึ้นโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.44 ทุกปี ในปี 2555 ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรได้รับความชื้นไม่เกินร้อยละ 14.5 เท่ากับ 9.34 บาทต่อกิโลกรัมมาตรการแทรกแซงการตลาดเริ่มตั้งแต่ 2537/2538 จนถึงปัจจุบัน เพื่อจัดการปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรอันเนื่องมาจากราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตกต่ำ การกำหนดนโยบายและแทรกแซงการผลิตและการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะขึ้นกับรัฐบาลแต่ละชุดที่เข้ามาบริหารประเทศ ได้แก่ 1) นโยบายรับ

จำหน่ายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เริ่มในปีเพาะปลูก 2543/2544 ถึง 2552/2553 และในปีเพาะปลูก 2554/2555 จนถึงปัจจุบัน เป็นมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แก้ปัญหาาราคาผลผลิตตกต่ำ โดยที่เกษตรกรจะนำข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไปจำหน่ายกับรัฐบาล 2) นโยบายประกันรายได้เกษตรกรข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เริ่มในปีเพาะปลูก 2553/2554 เป็นมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ไม่บิดเบือนกลไกตลาดและช่วยลดภาระงบประมาณของรัฐบาล ด้านนโยบายการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญ ได้แก่ เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) และ องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) เขตการค้าเสรีอาเซียนเริ่มใช้ข้อตกลงในปี 2536 อัตราภาษีร้อยละ 5 หรือกิโลกรัมละ 2.75 บาท ตามเงื่อนไขของเขตการค้าเสรีอาเซียน เริ่มแรกมีสมาชิกเดิม 6 ประเทศ ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และ ไทย ตั้งแต่ปี 2546 เพิ่มประเทศสมาชิกใหม่ 4 ประเทศ ได้แก่ เวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหภาพพม่า และกัมพูชา ส่วนองค์การการค้าโลก เข้าร่วมเปิดตลาดเมื่อปี 2538 อัตราภาษีการนำเข้าในโควตาร้อยละ 20 ปริมาณโควตา 54,700 ตัน อัตราภาษีนอกโควตาร้อยละ 73 มีค่าธรรมเนียบพิเศษ 180 บาทต่อตัน ซึ่งนับตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา ประเทศไทยก็เปิดตลาดนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากกว่าปริมาณการเปิดตลาดขั้นต่ำและการเก็บภาษีนำเข้าต่ำกว่าระดับที่ได้ตกลงไว้กับองค์การการค้าโลก

5.1.2 ความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้า

สำหรับในการศึกษาความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้าการศึกษานี้ได้ใช้แนวคิดแบบจำลองของ Vatter (1969) วิเคราะห์โดยใช้ 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ ปริมาณการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อทดแทนการนำเข้า (GIS) อัตราส่วนความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อทดแทนการนำเข้า (IR) และอัตราความสามารถในการทดแทนการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (B) การศึกษาทั้ง 3 ตัวชี้วัดนี้จะแสดงถึงค่าความสามารถทดแทนการนำเข้าในลักษณะที่แตกต่างถึงความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้าโดยกำหนดให้ปี 2534 เป็นปีฐานในการวิเคราะห์ เนื่องจากประเทศไทยเริ่มมีการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในปี 2534 พบว่าโดยรวมในช่วงปี 2535-2555 ประเทศไทยมีปริมาณการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อทดแทนการนำเข้าเฉลี่ยแต่ละปีเท่ากับ 142,373 ตัน (GIS=142,373) ประเทศไทยมีอัตราส่วนความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อทดแทนการนำเข้าเฉลี่ยแต่ละปีอัตราส่วนเท่ากับ 0.19 (IR=0.19) ซึ่งหมายความว่าปริมาณผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ผลิตได้สุทธิที่เพิ่มขึ้นภายในประเทศจะถูกใช้ไปเพื่อทดแทนการนำเข้าร้อยละ 19 และประเทศไทยมีอัตราความสามารถในการทดแทนการนำเข้าเฉลี่ยแต่ละปีเท่ากับ 0.45 (B=0.45) ซึ่งหมายความว่าปริมาณการทดแทนการนำเข้าได้คิดเป็นร้อยละ 45 ของปริมาณข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ควรจะนำเข้าทั้งหมดตามสัดส่วนการนำเข้าเท่ากับปีฐาน

5.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้า

สำหรับในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้า โดยการใช้การวิเคราะห์แบบสมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (multiple regression) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้าทั้ง 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ ปริมาณการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (GIS) อัตราส่วนความสามารถในการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (IR) และอัตราส่วนความสามารถในการทดแทนการนำเข้า (B) ต่อปัจจัยต่างๆ ที่ผู้วิจัยคาดว่ามีความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้า จากการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้าสูงขึ้นนั้น คือการพัฒนาผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อไร่ที่สูงขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้ดีขึ้น ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นจะถูกนำไปลดการนำเข้าจากต่างประเทศได้ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้าลดลง คือ ดัชนีราคาพืชแข่งขันที่เกษตรกรได้รับที่ผ่านมามีค่าต่ำกว่า อ้อย มันสำปะหลัง และถั่วเหลือง และการที่ประเทศไทยดำเนินนโยบายตามข้อตกลงขององค์การการค้าโลกในเรื่องข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

5.2 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากตัวชี้วัดข้างต้นเห็นว่าความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้าอยู่ในระดับที่ต่ำโดยเฉพาะปริมาณผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ผลิตได้สุทธิที่เพิ่มขึ้นภายในประเทศจะถูกใช้ไปเพื่อทดแทนการนำเข้าเพียงแค่อ้อยละ 19 การลดปริมาณการเปิดตลาดที่มากกว่าปริมาณการนำเข้าตามโควตา 54,700 ตัน หากจะนำเข้าในปริมาณที่เพิ่มขึ้นควรปรับเป็นการนำเข้านอกโควตา และพัฒนาให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยเพื่อทดแทนการนำเข้าสูงขึ้นได้